

Rekenkamer Brunssum

Rapport Toegankelijkheid stemlokalen

Rekenkameronderzoek naar de toegankelijkheid van de stemlokalen in Brunssum tijdens de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026

Brunssum, 25-06-2026

Colofon

Rekenkamer Brunssum:

Etienne Lemmens (voorzitter)

Margriet van Tulder (plv voorzitter)

Correspondentie: griffie@brunssum.nl

Inhoud

1	Aanleiding	4
2	Doel- en vraagstelling en definities	4
3	Aanpak	5
4	Organisatie van de verkiezingen	6
5	Bereikbaarheid	10
6	Betreedbaarheid	13
7	Bruikbaarheid	16
8	Totaalbeeld toegankelijkheid	19
9	Conclusies en aanbevelingen	22
10	Bestuurlijke reactie college van B&W	25
11	Nawoord rekenkamer	27
	Bijlage 1. Bronnen	28
	Bijlage 2. Overzicht stemlokalen gemeente Brunssum	29
	Bijlage 3. Schouwformulier	30

1 Aanleiding

Op 18 maart 2026 vonden de verkiezingen voor de gemeenteraden plaats. De Rekenkamer Brunssum heeft besloten gedurende die verkiezing onderzoek te doen naar de toegankelijkheid van de stemlokalen voor de kiezers met een lichamelijke beperking. Vergelijkbare onderzoeken van onder andere de rekenkamers van Utrecht (2019), IJsselstein (2023) en Heerlen (2025) vormden daarvoor de inspiratiebron.

De Kieswet bepaalt dat alle stemlokalen toegankelijk moeten zijn voor mensen met een lichamelijke beperking. Ligging en inrichting moeten zodanig zijn dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen. Wanneer een stemlocatie niet toegankelijk is of gemaakt kan worden, moeten burgemeester en wethouders de raad hierover over de reden hiervoor.¹ Deze wettelijke bepalingen komen voort uit het VN-verdrag Handicap, dat de positie van mensen met een beperking beoogt te verbeteren.

2 Doel- en vraagstelling en definities

Het doel van de rekenkamer is om de raad inzicht te geven in de toegankelijkheid van de stemlokalen in Brunssum voor mensen met een lichamelijke beperking. De centrale vraag in het onderzoek luidt:

Zorgt de gemeente Brunssum ervoor dat alle burgers met een lichamelijke beperking die mogen stemmen op 18 maart 2026 ook kunnen stemmen?

De volgende deelvragen worden in het onderzoek beantwoord:

- 1) Zijn de stemlokalen in Brunssum toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking?
- 2) Is de informatievoorziening van de gemeente Brunssum over de toegankelijkheid van stemlokalen toegankelijk voor alle mensen met een lichamelijke beperking?
- 3) Is deze informatie juist, consistent en volledig?
- 4) In hoeverre is de gemeenteraad voorafgaand aan de verkiezingen volledig en juist geïnformeerd over de mate van toegankelijkheid van stemlokalen?

2.1 Leeswijzer

In hoofdstuk 3 gaan we in op de aanpak om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Daarna gaan we in hoofdstuk 4 in op de wijze hoe de gemeente de verkiezingen organiseert. In dit hoofdstuk gaan we ook in op de informatievoorziening aan de kiezer en aan de raad. In de hoofdstukken 5-7 behandelen we de bevindingen tijdens de schouw opgedaan met betrekking tot achtereenvolgens de bereikbaarheid, betreedbaarheid en de bruikbaarheid van de stemlocaties. In hoofdstuk 8 geven we een korte samenvatting

¹ Kieswet, artikelen J 4-2 en J 4-3.

van de bevindingen met betrekking tot bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid van de stemlocaties. Hoofdstuk 9 bevat de conclusies en aanbevelingen.

3 Aanpak

Om het mogelijk te maken dat zoveel mogelijk mensen gebruik kunnen maken van hun democratisch recht om te stemmen heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het naslagwerk Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus (2020) gepubliceerd.² Toegankelijkheid wordt gedefinieerd als “de eigenschap van de gemaakte omgeving (buitenruimten, producten, gebouwen en woningen), die maakt dat mensen – divers als ze zijn – er kunnen doen wat ze er volgens de bestemming moeten kunnen doen.” In dit geval gaat dat om hun stem uit te brengen.

Ten behoeve van het onderzoek gaan we uit van de volgende definitie van lichamelijke beperking van de Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD): Een persoon heeft een lichamelijke beperking wanneer hij of zij moeite heeft met dagelijkse lichamelijke activiteiten door een langdurige aandoening, ziekte of lichamelijke beperking. Lichamelijke beperkingen zijn problemen met horen, zien of bewegen. Naarmate mensen ouder worden, komt het vaker voor dat iemand hiermee te maken krijgt. Voor mensen met lichamelijke beperkingen is het lastiger om mee te doen in de samenleving.

Volgens de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2024 GGD'en, heeft in de gemeente Brunssum bijna een op de drie (31%) volwassenen van 65 jaar en ouder te maken met een of meer beperkingen (horen, zien en mobiliteit). Dit percentage ligt hoger dan het gemiddelde in Zuid-Limburg (25,8%) en Nederland (22,8%).³

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hanteert de rekenkamer de volgende aanpak. Op basis van documentstudie en een interview met twee ambtenaren van Burgerzaken beschrijven we in hoofdstuk 4 de organisatie van de verkiezingen door de gemeente Brunssum. Daarbij besteden we uiteraard vooral aandacht aan de wijze waarop de gemeente aandacht besteedt aan de toegankelijkheid van de stemlocaties. Daarnaast kijken we naar de informatievoorziening aan de kiezers op de website van de gemeente moet vermeld zijn welke stemlokalen voldoen aan de toegankelijkheidscriteria. Ook op de stempas of op een bijlage die met de stempas wordt meegestuurd moet vermeld zijn op welke locatie gestemd kan worden en of dit stemlokaal toegankelijk is of niet. Ook komt de informatievoorziening aan de raad aan bod. Wanneer een stemlocatie niet toegankelijk is of gemaakt kan worden, moeten burgemeester en wethouders de raad hierover onder opgaaf van redenen informeren (door middel van het pas toe of leg uit-principe). Zie daarvoor de handreiking van de

² Zie: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-4c89f702-9b54-4633-b274-68f280bd1a8b/pdf>

³ Zie: <https://gezondheidsatlaszl.nl/mosaic/gezondheidsatlas/lichamelijke-beperkingen>

VNG over toegankelijk stemmen.⁴ Deze twee onderwerpen komen in hoofdstuk 4 als respectievelijk §4.5 en §4.6 aan bod.

Op basis van de documentstudie en het naslagwerk Criteria Integrale Toegankelijkheid Stembureaus is een checklist opgesteld ten behoeve van de schouw van de stemlokalen op 18 maart. Op de verkiezingsdag zijn alle 14 stemlokalen in Brunssum bezocht. De schouw is uitgevoerd door de leden van de rekenkamer, vergezeld door een burgerraadslid.

De checklist die voor de schouw is gebruikt is ontwikkeld door de Rekenkamer Utrecht (zie bijlage 3). Deze is gebaseerd op de criteria die het Ministerie van BZK, samen met vertegenwoordigende organisaties van mensen met een beperking heeft ontwikkeld. De criteria hebben betrekking op drie categorieën toegankelijkheid, namelijk:

Bereikbaarheid: kiezers kunnen zelfstandig via de openbare weg bij het stemlokaal komen. Belangrijk daarvoor zijn onder andere een duidelijke bewegwijzering, de aanwezigheid van een gehandicaptenparkeerplaats en een obstakelvrije route van de openbare weg naar het gebouw waar het stemlokaal gevestigd is. Zie hiervoor hoofdstuk 5.

Betreedbaarheid: kiezers kunnen zelfstandig in het stemlokaal komen. Daarvoor zijn bijvoorbeeld van belang de toegankelijkheid van de buitendeur van het gebouw, de afwezigheid van hoge drempels en de aanwezigheid van geschikte hellingbanen en geleidelijnen. Daar gaan we in hoofdstuk 6 op in.

Bruikbaarheid: kiezers kunnen zelfstandig de stemfaciliteiten in het stemlokaal gebruiken. Daarvoor moet er onder andere voldoende ruimte zijn om met een rolstoel of scootmobiel te kunnen draaien, moet er een leesloep aanwezig zijn en een stemtafel op zithoogte. Dit criterium komt in hoofdstuk 7 aan bod.

Het totaalbeeld van de toegankelijkheid, op basis van de bereikbaarheid, betreedbaarheid en bruikbaarheid, wordt in hoofdstuk 8 geadresseerd.

4 Organisatie van de verkiezingen

In de gemeente is voor de verkiezingen een Team Verkiezingen opgezet van in totaal zes medewerkers. Beleidsmedewerker Burgerzaken is projectleider, reservevoorzitter is de manager team Burgerzaken. Verder vier medewerkers van Burgerzaken die ondersteuning op specifieke onderwerpen rond de verkiezingen bieden. De verantwoordelijkheid voor de toegankelijkheid van de stemlokalen ligt bij de gehele projectgroep, maar specifiek bij twee leden van de projectgroep als aandachtspunt ondergebracht, die actiepunten hierop oppakken.

⁴ https://vng.nl/sites/default/files/2024-04/handreiking_toegankelijk_stemmen.pdf

4.1 Keuze voor de locaties

De keuze voor de stemlocaties gaat als volgt. Er wordt gekeken naar de spreiding van voldoende locaties over de gemeente. Criteria daarbij zijn de spreiding over het gebied van de gemeente en het aantal stemgerechtigden.

De kiezers kunnen door de gehele stad een stembureau uitkiezen om te stemmen. Een goede evenredige spreiding op basis van inwoneraantal per cluster van straten is daarom lastig te maken. Stembureaulocaties die *bijvoorbeeld* nabij of in het centrum van de stad zijn gelegen, zijn vaak meer in trek dan stemlokalen die meer decentraal liggen. Maar ook daar moeten de kiezers de mogelijkheid hebben om in de directe nabijheid van de woning te kunnen stemmen.

De gemeente probeert daarbij rekening te houden met de toegankelijkheid van het stemlokaal. Er is in een eerdere periode met leden van de SMO-raad een ronde gemaakt langs verschillende stemlocaties.

De rekenkamer is bij de schouw op alle stemlocaties vrijwilligers tegengekomen, die altijd vriendelijk en behulpzaam voor de kiezers die wat meer hulp nodig hadden om hun stem uit te brengen.

4.2 Verantwoordelijkheid

Alles in de openbare ruimte is voor verantwoordelijkheid van de gemeentelijke overheid. Deze moet regelen dat de bereikbaarheid van de stemlocaties optimaal is. In principe zijn de beheerders/eigenaren van de openbare gebouwen verantwoordelijk voor de goede toegankelijkheid en bruikbaarheid van hun gebouw. Eventuele aanpassingen aan de gebouwen en locaties waar de stemlokalen gevestigd zijn kunnen dus niet eenvoudigweg door de gemeente zelf uitgevoerd worden. Daar de gemeente niet de eigenaar is van alle openbare gebouwen waar de stemlocaties zijn gevestigd. De gemeente heeft vooraf geen beletsels geconstateerd met betrekking tot de toegankelijkheid.

4.3 Instructie en werkwijze stembureaus

De voorzitters van de stembureaus hebben in de aanloop van de verkiezingen een informatiebijeenkomst gehad voor de voorzitters van de stembureaus. Zij krijgen de 'Voorzittersinformatie voor de Gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026' uitgereikt. Daarin wordt de werkwijze van de stembureaus uitgelegd, met onder andere aandacht voor de toegankelijkheid van het stemlokaal en de stemruimte. Mocht de voorzitter constateren dat een stembureau niet voldoende toegankelijk is, wordt deze verzocht dat te laten weten aan het Team Verkiezingen. Dan kunnen mogelijk alsnog maatregelen getroffen worden om de toegankelijkheid te verbeteren. In de instructie wordt erop gewezen dat het stembureau in het gemeentehuis over een stem-mal beschikt voor kiezers met een visuele beperking. De voorzitter kan de kiezers die daarvan gebruik zouden willen maken daarnaar toe verwijzen. De wijze waarop hulp in het stemhokje

voor mensen met een fysieke handicap kan worden geboden is in de instructie vermeld. En de voorzitters wordt gewezen op de mogelijkheid dat kiezers een onzichtbare beperking kunnen hebben. Deze zijn soms te herkennen aan een key-cord met zonnebloemen erop. Van de voorzitters wordt gevraagd daar alert op te zijn en deze kiezers te vragen of zij extra ondersteuning kunnen gebruiken.

Ook het gegeven dat de rekenkamer onderzoek doet naar de toegankelijkheid bij de stemlokalen is in de instructie opgenomen.

De stembureaus zijn door ambtenaren van de afdeling Huisvesting in de buitendienst ingericht, op basis van tekeningen van de stemlocaties en de looproutes. Zij stellen de vaandels (beachflags) en de klapborden op en de stembus, de stembokjes en de tafel voor de leden van het stembureau. Ook hangen zijn posters en de grote kandidatenlijst op. De voorzitters zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de inrichting en kunnen eventueel aanpassingen doen naar eigen inzicht of naar aanleiding van omstandigheden.

De voorzitters halen op de dag van de verkiezingen op het gemeentehuis, tussen 6.30-7.00 uur, materialen voor het stembureau op. Op een trolley krijgen de voorzitters onder andere de stemkoffer mee, met daarin:

- In een map met tabbladen de administratieve en juridische documenten (onder andere proces-verbaal)
- Stembescheiden (onder andere stembiljetten) in dozen op een steekkar
- Stem- en telmateriaal (onder andere stembus, rode potloden, zegels, tie-wraps, telhulpmiddelen)
- Identificatie- en controlemiddelen (onder andere tablet met een stempasscanner)
- Gegevens voor communicatie en logistiek (onder andere contactgegevens gemeentelijk coördinatiepunt, incidentenformulier, telefoonlijst)
- Overig materiaal (onder andere posters, plakband, pennen)

Tevens hebben de voorzitters toegang tot de app van Procura voor informatie over de verkiezingen. En zij hebben een appgroep voor gezamenlijke informatie, mochten zich er bijzondere zaken voordoen.

Met behulp van het tablet kan de stempas gecontroleerd worden met het Register ongeldige stempassen (ROS). Het ROS is in papieren vorm in tweevoud aanwezig op elke stemlocatie, mocht het tablet (of mobiele telefoon met stempasscanner) of het internet (tijdelijk) uitvallen.

Het stembureau wordt gevormd door de voorzitter, leden en stemmentellers. De stembureauleden op de vaste locaties bemensen gedurende de verkiezingsdag de stemtafel in twee shiften. De stembureauleden op de mobiele locaties zijn 2,5 uur aanwezig. Deze zijn op twee locaties, namelijk Zorgcentrum EmmaStaete van 9.00-11.30

uur en Zorgcentrum Huize Louise van 14.00-16.30 uur. De stemlocatie in de Brikke Oave sluit reeds om 20.00 uur.

Na 21 uur worden de stemmen geteld. Dat gebeurt op de stemlocatie zelf, behalve de drie locaties die afwijkende openingstijden hebben, zoals de mobiele locaties en de Brikke Oave. De stembussen van die locaties worden na sluiting overgebracht naar sporthal Rumpen. Het tellen op de verkiezingsavond zelf beperkt zich tot partijniveau. Na het tellen maakt de voorzitter proces-verbaal op van de uitslag van het betreffende stembureau. De stemmen worden in een stembus gedaan die gesloten en verzegeld wordt. De voorzitter levert, samen met een ander lid van het stembureau, het proces-verbaal en de materialen (zoals tablet, mobiele telefoon en papieren ROS) af bij het gemeentehuis. De stembus wordt opgehaald door de transporteur en bij de centrale tellocatie, de sporthal Rumpen afgeleverd. Daar worden de stembussen opgeslagen, onder bewaking, voor de volledige telling de volgende dag.

4.4 Informatievoorziening aan de kiezer

Alle kiesgerechtigde inwoners zijn geïnformeerd, via de website en de achterzijde van de kandidatenlijst, het huis-aan-huisbiljet. En er is een verkiezingskrant verspreid: 'Verkiezingen voor de gemeenteraad 18 maart 2026'. In de krant zijn de stemlocaties weergegeven en bijzonderheden, zoals de openings- en sluitingstijd van de mobiele stembureaus de Brikke Oave. In de krant is aangegeven dat alle stembureaus toegankelijk zijn voor mensen in een rolstoel of scootmobiel. Zie bijlage 2.

Ook wordt op de stempas verwezen naar de website [brunssum.nl/verkiezingen](https://www.brunssum.nl/verkiezingen) (onder meer via een QR-code) waarop ook per stemlokaal is te zien hoe de toegankelijkheid is. Naast de website van Verkiezing in Beeld is de informatie terug te vinden op de (landelijk gepromote) website [waarismijnstemlokaal.nl](https://www.waarismijnstemlokaal.nl).

4.5 Informatievoorziening aan de raad

De raad heeft op de 24 november 2025 een presentatie gekregen over het proces van de gemeenteraadsverkiezingen. De raadsleden zijn geïnformeerd over de Daar is e stembureaulocaties voor de verkiezingen. Tevens kregen de raadsleden de informatie die de kiesgerechtigden hebben gekregen, zoals de verkiezingskrant e.d.

5 Bereikbaarheid

Het hoofdcriterium op bereikbaarheid is: *mensen met een beperking kunnen vanaf de openbare weg zelfstandig bij de ingang van het stemlokaal komen.*

Daartoe hebben we gecontroleerd op:

- De leesbaarheid en herkenbaarheid van de in de openbare ruimte aanwezige aanduidingen die de kiezer de weg wijzen naar het stemlokaal;
- De beschikbaarheid van parkeergelegenheid voor mensen met een beperking;
- Eventuele obstakels op de route naar en/of in de directe omgeving

5.1 Bevindingen bewegwijzering

- Bij alle bezochte stembureaus is een vaandel (beachflag) met de aanduiding 'Stembureau' geplaatst. Deze vanden zijn op een witte voet geplaatst en verplaatsbaar. Vaak zijn de vanden gecombineerd met wegwijzers, in de vorm van een gele klapbord, die dicht bij de deur van het stemlokaal zijn geplaatst.
- Het kleurgebruik van de beide wegwijzers, vaandel en wegwijzer, heeft voldoende contrastwaarde en wijkt af van mogelijke andere borden in de omgeving. De letters zijn in alle gevallen groter dan 2,5 cm.
- Mits goed geplaatst voldoen de vanden als aanduiding van het stemlokaal, ook op een wat grotere afstand. Op 1 locatie was dat niet het geval, en was het vaandel te ver van de openbare weg geplaatst en niet goed zichtbaar.

5.2 Bevindingen parkeerplaatsen

- Binnen 100 meter van de entree van alle stembureaus zijn voldoende parkeerplaatsen aanwezig.
- Bij alle stembureaus was binnen 100 meter vrije gehandicaptenparkeerplaatsen aanwezig. Bij één locatie was een tijdelijke voorziening gecreëerd.

5.3 Bevindingen looproute buiten

- Bij 5 van de 14 bezochte locaties is een hoogteverschil van minimaal 2 cm op de route van de parkeerplaats naar het stembureau. Maar die leveren geen beletsel op daar er ook deugdelijke overbruggingen aanwezig zijn.
- De route naar het stembureau is in alle gevallen vlak en verhard zodat een rolstoel of scootmobiel er goed overheen kan. Op twee stemlocaties waren obstakels op de looproute. Bij één was het obstakel het klapbord met 'Stembureau'. Bij een ander maakten dikke waterslangen vanwege al dan niet

geplande werkzaamheden het stembureau praktisch ontoegankelijk voor mensen met een fysiek handicap.⁵

5.4 Recapitulatie bevindingen bereikbaarheid

Tabel 5.1. Stemlokaal Bewegwijzering Parkeren Looproute buiten

Stemlokaal	Bewegwijzering	Parkeren	Looproute buiten
Gemeentehuis			
Brikke oave			
Sporthal De Rumpe			
Emmastaete			
Noorderhuis			
BS			
Café de Burcht			
BSLangeberg			
Microhal			
Pelgrimskerk			
Schuttershof			
BS Treebeek			
Emma Nova			
Huize Louise			

Rood : voldoet op geen van de subcriteria

Oranje : voldoet aan een deel van de subcriteria

Lichtgroen : voldoet op één na aan de subcriteria

Groen : voldoet aan alle subcriteria

Van de 14 onderzochte locaties voldoen er 11 aan alle criteria op bereikbaarheid. Op bijna alle locaties voldoet de bewegwijzering locaties aan de gestelde normen. Twee locaties voldoen op één van de onderdelen die we op bereikbaarheid hebben gecheckt, namelijk bewegwijzering en de looproute buiten, niet. In de nabijheid van alle locaties zijn voorzieningen voor gehandicaptenparkeerplaatsen aangetroffen. Met betrekking tot de looproute buiten voldeden op twee na alle locaties aan alle subcriteria, één vanwege obstakels in verband met werkzaamheden.

⁵ Tijdens het gesprek met de ambtenaar bleek dat vooraf aan de verkiezingen gecheckt is of er wegwerkzaamheden bekend zijn op de dag van de verkiezingen. Er waren vooraf voor zover bekend geen werkzaamheden gepland bij deze locatie, MFA Emma Nova.

6 Betreedbaarheid

Het hoofdcriterium met betrekking tot betreedbaarheid: *mensen met een beperking kunnen vanaf de ingang van het gebouw waarin het stemlokaal gevestigd is zelfstandig bij de stemruimte komen.*

De naleving hiervan hebben we gecontroleerd door te checken op:

- De toegankelijkheid van de buitendeur van het gebouw;
- De begaanbaarheid van de route in het gebouw tussen de buitendeur en de stemruimte.

6.1 Bevindingen buitendeur

- Op de 14 locaties staan vijf buitendeuren permanent open, zeven gaan automatisch open en de overige twee zijn handbediend. Een van de handbediende deuren is niet makkelijk met twee gestrekte vingers te openen.
- De opstelruimte bij de deur moet genoeg ruim zijn voor rolstoelen om te kunnen draaien, bij voorkeur 2x2 meter, maar minimaal 1,5x1,5 meter. 11 van de 14 locaties voldoen aan de norm en bij de andere drie locaties is de ruimte krap, maar wel 1,5x1,5 meter.
- Bij één locatie is de openingshoek van de deur minder dan de benodigde 90° (haakse hoek). De andere locaties hebben een draaihoek van minimaal 90° en/of een draaideur met genoeg ruimte voor een rolstoel om te manoeuvreren.
- De vrije doorgangsbreedte van de buitendeur moet bij voorkeur 85 cm zijn, en in ieder geval 80 cm. Bij alle locaties voldoet de doorgangsbreedte aan 85 cm.
- Bij elf locaties heeft de buitendeur geen drempel of een drempel lager dan twee cm hoog. Bij drie locaties is de drempel hoger (2 keer 3 cm en één keer 5 cm).
- Bij één buitendeur van is een rooster aangetroffen, dat afdoende afgedekt. Bij vijf buitendeuren liggen rubber(ring)matten of kokosmatten die geen beletsel vormen voor de toegankelijkheid.

6.2 Bevindingen inpandige route

- Eenmaal inpandig komt de kiezer niet overal direct na de buitendeur in de stemruimte met de stemhokjes en moet een route afgelegd worden. Gekeken is of deze route duidelijk is aangegeven en obstakelvrij is voor de doelgroep.
- Bij drie stemlocaties is de route niet heel duidelijk aangegeven met pijlen en aanduiding waarvan de tekst goed leesbaar is (tekst is minimaal 3 cm hoog en met contrastrijke kleuren aangegeven). De route is in alle stemlocaties vlak en vrij van obstakels. In twee gevallen is een drempel op de route aanwezig en is deze adequaat overbrugd. Bij alle locaties is de obstakelvrije route 1,2 meter breed, zodat bijvoorbeeld rolstoelen en kinderwagens elkaar kunnen passeren en kunnen keren.

- Bij drie stemlocaties zijn geen deuren tussen de entree en de stemruimte. Vier tussendeuren zijn automatisch en zeven zijn handbediend. De handbediende deuren zijn goed te bedienen. De deuren hebben geen drempels en hebben op twee na een vrij doorgangsbreedte van 85 cm. De twee andere deuren hebben een doorgangsbreedte van 80 cm en voldoen daarmee.
- De entree van de stemruimte zelf heeft bij 10 locaties een deur, handbediend in acht gevallen en automatisch in twee gevallen. De bedieningskracht van de handbediende deuren voldoet of de deur staat altijd open. De openingshoek is in alle gevallen minimaal 90°.
- Bij alle entrees van de stemruimte zelf is of geen drempel of een drempel lager dan 2 cm. Behalve bij de 5 cm drempel die hiervoor is benoemd bij de buitendeur, die geeft meteen toegang geeft tot de stemruimte.

6.3 Recapitulatie bevindingen betreedbaarheid

Tabel 6.1. Stemlokaal Betreedbaarheid en looproute binnen

Stemlokaal	Buitendeur	Inpandige route
Gemeentehuis		
Brikke oave		
Sporthal De Rumpe		
Emmastaete		
Noorderhuis		
BS		
Café de Burcht		
BSLangeberg		
Microhal		
Pelgrimskerk		
Schuttershof		
BS Treebeek		
Emma Nova		
Huize Louise		

- Rood** : voldoet op geen van de subcriteria
Oranje : voldoet aan een deel van de subcriteria
Lichtgroen : voldoet op één na aan de subcriteria
Groen : voldoet aan alle subcriteria

Met betrekking tot de buitendeur voldoen tien locaties volledig aan de criteria en drie locaties op één subcriterium na. Één locatie voldoet niet op meerdere subcriteria ten aanzien van de buitendeur. Bij de inpandige route voldoen ook tien locaties volledig en drie locaties op één na aan alle criteria. Ook hier voldoet één locaties op meerdere punten niet. Gecombineerd voldoen van de 14 stemlocaties er 8 aan alle criteria met

betrekking tot de betreedbaarheid (buitendeur en de in pandige route). Eén locatie voldoet op meerdere subcriteria niet volledig aan de gestelde eisen.

7 Bruikbaarheid

Het hoofdcriterium bij bruikbaarheid is: *kiezers kunnen zelfstandig de stemfaciliteiten in het stemlokaal gebruiken.*

Dit criterium is getoetst door te kijken naar:

- De opstelruimte en draaicirkel/manoeuvrerruimte bij de stemtafel, de stemhokjes en de stembus;
- De inrichting van het lage stemhokje;
- De aanwezigheid van stoelen (ook met armleuningen);
- De aanwezigheid van een operationele leesloep op de kiestafel.

Tijdens de schouw hebben we ook gekeken of er (gehandicapten)toiletten aanwezig zijn op de stemlocaties. Dat is geen wettelijke eis, maar kan het stemmen wel aangenamer maken. Deze bevindingen nemen we niet mee in de scores.

7.1 Bevindingen ruimte bij stemtafel, stemhokjes en stembus

- Op één na is de vloer in alle stemruimten en nergens is geen drempel aanwezig.
- Overal is na de stemtafel en bij de stemhokjes een de manoeuvrerruimte meer dan 1,5 meter.
- De opstelruimte om het stemformulier zelfstandig in de stembus te deponeren is overal meer dan 1,5 meter.

7.2 Bevindingen inrichting lage stemhokjes

- Overal zijn ook lage stemhokjes, over het algemeen met een hoogte van 75-85 cm hoog. Deze zijn zo op één na zo opgesteld dat deze bereikbaar en onderrijdbaar zijn voor een klein model scootmobiel. Eén van de lage stemhokjes is iets lager dan 75 cm.

7.3 Bevindingen aanwezigheid van stoelen

- In op één na alle stemruimte zijn één of meer stoelen aanwezig voor de stemmers om indien nodig uit te rusten. In drie stemruimtes is geen van de stoelen uitgevoerd met leuningen.

7.4 Bevindingen leesloep en kandidatenlijst met grote letters

- In de 14 stemruimtes is op de stemtafel een operationele leesloep met verlichting zichtbaar aanwezig voor slechtzienden.
- In alle stemruimtes is een kandidatenlijst met grote letters opgehangen.

7.5 Recapitulatie bevindingen bruikbaarheid

Tabel 5.1. Stemlokaal Betreedbaarheid en looproute binnen

Stemlokaal	Ruimte	Laag stemhokje	Stoelen	Leesloep en lijst grote namen
Gemeentehuis				
Brikke oave				
Sporthal De Rumpe				
Emmastaete				
Noorderhuis				
BS				
Café de Burcht				
BS Langeberg				
Microhal				
Pelgrimskerk				
Schuttershof				
BS Treebeek				
Emma Nova				
Huize Louise				

Rood : voldoet op geen van de subcriteria

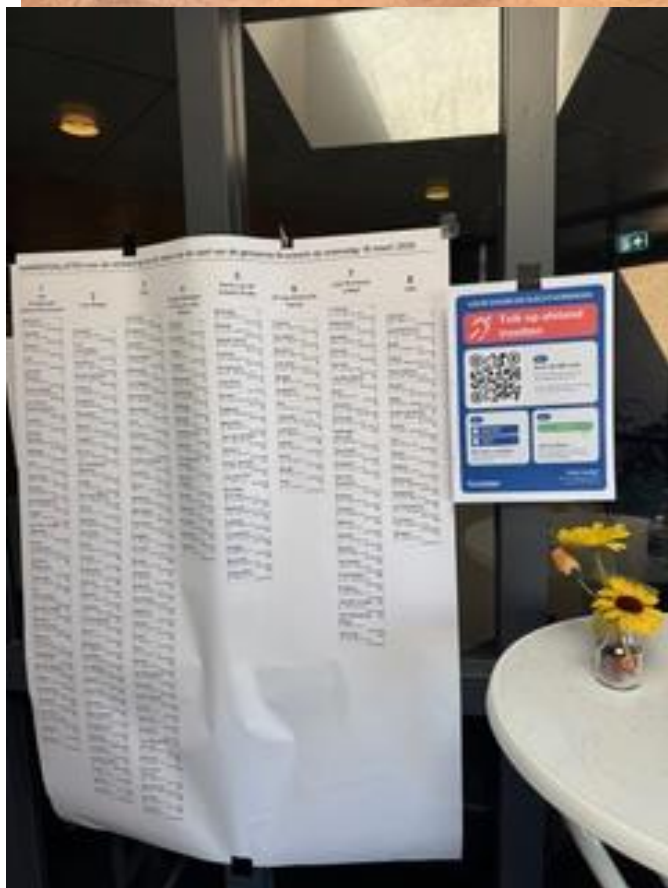
Oranje : voldoet aan een deel van de subcriteria

Lichtgroen : voldoet op één na aan de subcriteria

Groen : voldoet aan alle subcriteria

Van de 14 onderzochte locaties voldoen er negen geheel aan alle (sub)criteria.

Aanvullend voldoen vier locaties op één punt na aan alle subcriteria. Dan is er nog één locatie die op een aantal aspecten, en in dit geval de stoelen, niet aan de subcriteria voldoen.

8 Totaalbeeld toegankelijkheid

In tabel 8.1 op de volgende pagina zijn de scores in de vorige drie tabellen samengevoegd. In de tabel wordt per bezochte locatie een totaalscore weergegeven. Dat doen we door te turven op hoeveel criteria al dan niet volledig wordt voldaan aan de subcriteria.

Tabel 8.1. Totaaloverzicht scores toegankelijkheid stemlokalen Brunssum.

Stemlokaal	Beweg- wijzing	Parkeren	Looproute buiten	Buiten- deur	Inpandige route	Ruimte	Laag stemhokje	Stoelen	Leesloep en lijst met grote namen	Totaal			
Gemeentehuis										0	0	1	8
Brikke oave										0	0	0	9
Sporthal De Rumpe										0	0	1	8
Emmastaete										0	0	0	9
Noorderhuis										0	0	0	9
BS										0	0	3	6
Café de Burcht										0	0	3	6
BSLangeberg										0	2	1	6
Microhal										0	0	1	8
Pelgrimskerk										0	0	2	7
Schuttershof										0	0	0	9
BS Treebeek										0	0	0	9
Emma Nova										0	1	0	8
Huize Louise										0	1	1	7

Rood : voldoet op geen van de subcriteria

Oranje : voldoet aan een deel van de subcriteria

Lichtgroen : voldoet op één na aan de subcriteria

Groen : voldoet aan alle subcriteria

De bevindingen zijn als volgt samen te vatten:

- Vijf van de 14 stemlocaties voldoen aan alle door de overheid gestelde subcriteria. Geen enkele stemlocatie scoort een onvoldoende op alle subcriteria van één van de meetpunten.
- De criteria zijn erg gedetailleerd. Als een locatie op een enkel klein punt niet voldoet, wil dat niet onmiddellijk zeggen dat een stemlokaal niet toegankelijk is voor mensen met een beperking. Zo was op drie van de 14 locaties sprake van dat er slechts op 1 subcriterium niet geheel werd voldaan. In totaal zijn er elf locaties die geen oranje score hebben. Deze beoordelen we als goeddeels toegankelijk.
- Op één locatie was de aard en ernst van een of meer tekortkomingen zodanig dat het voor mensen in een rolstoel of scootmobiel moeilijk en wellicht zelfs onmogelijk was om er zelfstandig hun stem uit te brengen. Hier was sprake van werkzaamheden met dikke waterslangen. Deze locatie kwalificeren we als zeer moeilijk zelfstandig toegankelijk voor mensen met een beperking.
- Op andere locaties was er sprake van of meer subcriteria waaraan slechts gedeeltelijk (lichtgroene en oranje scores) werd voldaan. Deze kwalificeren we als minder toegankelijk voor de doelgroep. Deze kunnen met enkele aanpassingen goeddeels toegankelijk gemaakt worden.

Daarnaast hebben we bevindingen gedaan die niet terugslaan op de vooraf opgestelde criteria, maar die we toch graag benoemen:

- Op elk van de 14 locaties is een toilet aanwezig en van deze locaties hebben 13 een gehandicapten toilet. Dat is een bovenwettelijke vereiste.
- Op het gemeentehuis is stemlijst in braille aanwezig, maar deze hoefde door niemand geraadpleegd te worden.
- Tot en met dinsdag 10 maart 2026 konden kiesgerechtigden aangeven of ze gebruik wilden maken van de gratis stemtaxi. Tijdens de openingsuren van het stembureau haalt de taxi de stemmer op en brengt deze ook weer thuis. Niemand heeft aangegeven van deze service gebruik te willen maken.

9 Conclusies en aanbevelingen

Op 18 maart 2026 vonden de verkiezingen voor de gemeenteraad plaats. De Rekenkamer Brunssum deed daarbij onderzoek naar de toegankelijkheid van stemlokalen voor kiezers met een lichamelijke beperking. Dat betreft voor Brunssum onder andere 31% van de bevolking ouder dan 65 jaar, op basis van gegevens van de GGD.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de organisatie van de verkiezingen en de Kieswet bepaalt dat alle stemlokalen toegankelijk moeten zijn voor mensen met een lichamelijke beperking. Ligging en inrichting moeten zodanig zijn dat kiezers met lichamelijke beperkingen zoveel mogelijk hun stem zelfstandig kunnen uitbrengen. Dat is een belangrijke voorwaarde om te zorgen dat iedereen het stemrecht kan uitoefenen. Alle stemlokalen moeten daarom voldoen aan de zogenaamde toegankelijkheidseisen. Deze komen voort uit het VN-verdrag Handicap, dat de positie van mensen met een beperking beoogt te verbeteren.

De centrale onderzoeksvraag is:

Zorgt de gemeente Brunssum ervoor dat alle burgers met een lichamelijke beperking die mogen stemmen op 18 maart 2026 ook kunnen stemmen?

De volgende deelvragen worden in het onderzoek beantwoord:

- 1) Zijn de stemlokalen in Brunssum toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking?
- 2) Is de informatievoorziening van de gemeente Brunssum over de toegankelijkheid van stemlokalen toegankelijk voor alle mensen met een lichamelijke beperking?
- 3) Is deze informatie juist, consistent en volledig?
- 4) In hoeverre is de gemeenteraad voorafgaand aan de verkiezingen volledig en juist geïnformeerd over de mate van toegankelijkheid van stemlokalen?

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden heeft de rekenkamer met hulp van een burgerlid uit de raad, op 18 maart 2026 een schouw uitgevoerd op alle veertien stemlocaties in Brunssum.

9.1 Conclusies

Op basis van de bevindingen uit de schouw trekt de rekenkamer de algemene conclusie dat de gemeente er, ondanks enkele geconstateerde tekortkomingen, zeer goed in slaagt alle burgers met een lichamelijke beperking zelfstandig te laten stemmen. De deelconclusies zijn als volgt.

1. Medewerkers en vrijwilligers zijn zeer welwillend en behulpzaam

Op basis van de bezoeken tijdens de schouw bleek dat op de stemlocaties een grote bereidheid was om mensen met een lichamelijke beperking waar nodig te helpen met

het uitbrengen van de stem. De voorzitters en leden van de stembureaus waren op de hoogte van het onderzoek van de rekenkamer en reageerden zeer positief. Men zag over het algemeen het belang ervan en er was een grote bereidheid om mee te werken. De ambtenaren die als vrijwilliger de kiesgerechtigden de weg wezen bij de entree van het stemlokaal kwamen positief over en waren zeer behulpzaam om alle kiezers de stem te laten uitbrengen. De rekenkamer heeft ook een positief en coöperatief contact gehad van de medewerkers van onder andere de afdeling Publieksdiensten die de organisatie en logistiek van de verkiezingen verzorgen.

2. De keuze voor de stemlocaties zorgt voor een goede bereikbaarheid voor de kiesgerechtigden

De gemeente spant zich in voor een goede bereikbaarheid van de stemlocaties en streeft ernaar deze goed te spreiden over de gemeente. Nabijheid en spreiding behoort in principe niet tot de toegankelijkheidscriteria van BZK. De gemeente Brunssum heeft dit zelf als uitgangspunt. In de spreiding van de stemlokalen wordt rekening gehouden met het aantal inwoners en stemgerechtigden rond een stemlocatie. Er is op het oog een goede spreiding over de gemeente gerealiseerd, mede door 2 mobiele stembureaus, specifiek bedoeld om inwoners van zorgcentra het stemmen mogelijk te maken.

3. De toegankelijkheid van de stemlokalen heeft aandacht

Er is in een eerdere periode met leden van de SMO-raad een ronde gemaakt langs verschillende stemlocaties. Geen van de gekozen locaties is door de gemeente vooraf aangemerkt als een locatie met verminderde toegankelijkheid. Ook biedt de gemeente gratis vervoer aan om mensen heen en weer naar het stembureau te brengen.

De voorzitters van de stembureaus krijgen informatie aangereikt waarin aandacht wordt gegeven aan de toegankelijkheidscriteria. Indien op het moment van de verkiezingen daar iets aan schort, kan contact opgenomen worden met het team dat de verkiezingen organiseert en kan indien nodig actie ondernomen worden.

4. De gemeente informeert de kiesgerechtigden over de toegankelijkheid van de stemlocaties

De kiesgerechtigden zijn via websites, een verkiezingskrant en de achterzijde van de toegestuurde kandidatenlijst voldoende geïnformeerd over de plek en de toegankelijkheid van de stemlocaties.

5. Het college informeert de gemeenteraad over de toegankelijkheid van de stemlokalen

Ook de gemeenteraad is voldoende geïnformeerd over de beoogde stemlocaties en de wijze waarop de verkiezingen worden georganiseerd.

6. De rekenkamer constateert dat bijna alle bezochte stemlocaties prima, of goeddeels, toegankelijk zijn, en constateert slechts bij een klein deel van de stemlokalen een enkele tekortkoming. Eén locatie was door werkzaamheden moeizaam toegankelijk.

Vijf van de veertien stemlocaties voldoen uitstekend op alle toegankelijkheidscriteria en bijna alle zijn goeddeels toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking. Het grootste deel van de geconstateerde tekortkomingen is te verhelpen met een relatief eenvoudige ingreep. Slechts één locatie was door werkzaamheden aan de straatkant moeizaam toegankelijk voor mensen met een rollator of rolstoel. Blijkbaar is hierbij iets misgegaan bij de afstemming met de uitvoering van werkzaamheden op of nabij de stemlocaties.

9.2 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de bovenstaande conclusies naar aanleiding van het onderzoek naar de toegankelijkheid van de stemlokalen in Brunssum, komt de rekenkamer tot de volgende aanbevelingen:

1. Blijf aandacht besteden aan de toegankelijkheid van de stemlocaties, zoals in de evaluatie na afloop van iedere verkiezingsdag en neem de bevindingen uit dit onderzoek, die al eerder gedeeld zijn met de gemeente, mee in het draaiboek en instructies en hulpmiddelen voor de volgende verkiezingen.
2. Verhelp tekortkomingen die relatief eenvoudig zijn en tegen weinig kosten kunnen worden gerealiseerd. Bijvoorbeeld daar waar nodig tijdelijke voorzieningen aan te brengen (zoals het plaatsen van drempeloverbruggingen) of de inpandige route hindernisvrij te maken. Omdat de gemeente gebruikmaakt van veel vaste stemlocaties, is dit met een korte checklist per locatie eenvoudig te realiseren en te controleren.
3. Check en dubbelcheck voorgenomen werkzaamheden bij de stemlocaties.

10 Bestuurlijke reactie college van B&W

VERZONDEN 25 JUNI 2026

Rekenkamer Brunssum
t.a.v. Dhr. E. Lemmens
Postbus 250
6440 AG Brunssum

Datum 23 juni 2026
Uw kenmerk
Ons kenmerk 202647886/202679776
Onderwerp Rekenkameronderzoek toegankelijkheid
stemlokalen

Beste Geachte leden van de Rekenkamer,

Met belangstelling hebben wij kennisgenomen van uw rapport over de toegankelijkheid van de stemlokalen. Wij danken u voor het zorgvuldige en gedetailleerde onderzoek, evenals voor de heldere samenvatting van de bevindingen. Het rapport biedt waardevolle inzichten die ons helpen om de toegankelijkheid van verkiezingen verder te verbeteren.

Allereerst constateren wij dat vier van de veertien onderzochte stemlocaties voldoen aan alle gestelde subcriteria. Tevens stellen wij vast dat geen enkele locatie op alle subcriteria van een meetpunt onvoldoende scoort. Dit bevestigt ons beeld dat de toegankelijkheid van stemlokalen in onze gemeente over het algemeen op een goed niveau ligt.

Wij herkennen uw constatering dat de gehanteerde criteria zeer gedetailleerd zijn en dat een afwijking op een enkel subcriterium niet automatisch betekent dat een locatie ontoegankelijk is. In dat licht vinden wij het positief dat elf locaties als "goeddeels toegankelijk" worden beoordeeld. Dit sluit aan bij onze inzet om stapsgewijs en realistisch te werken aan verdere verbetering van de toegankelijkheid.

Tegelijkertijd nemen wij uw bevindingen over de minder toegankelijke locaties zeer serieus. Met name de constatering dat één locatie door tijdelijke omstandigheden (werkzaamheden met waterslangen) zeer moeilijk zelfstandig toegankelijk was voor mensen met een mobiliteitsbeperking, achten wij onwenselijk. Wij trachten (voor zover mogelijk) dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen door betere afstemming met betrokken partijen. Tevens is het benoemen waard dat er een ander stemlokaal als alternatieve locatie bereikbaar was binnen 500 meter.

Telefoon
(045) 527 85 55
E-mail
gemeente@brunssum.nl
Website
www.brunssum.nl

Postadres
Postbus 250
6440 AG Brunssum
Bezoekadres
Lindeplein 1
6444 AT Brunssum

Bankgegevens
IBAN NL68BNGH0285001523
t.n.v. Gemeente Brunssum
KVK-nummer
14129999

Voor de locaties die als “minder toegankelijk” zijn gekwalificeerd, geldt dat wij uw analyse onderschrijven dat met relatief beperkte aanpassingen de toegankelijkheid kan worden verbeterd. Wij nemen daarom de volgende maatregelen:

- Het uitvoeren van een gerichte schouw voorafgaand aan verkiezingen, waarbij specifiek wordt gekeken naar de gedetailleerde punten waarop locaties eerder (gedeeltelijk) tekort-schoten;
- Het versterken van de instructies aan stembureauleden en locatiebeheerders over toegankelijkheid en signalering van knelpunten.

Wij zijn verheugd dat u tevens een aantal positieve aanvullende bevindingen constateert. Zo waarderen wij uw constatering dat vrijwel alle locaties beschikken over een gehandicaptentoilet, wat boven de wettelijke vereisten uitgaat. Ook de beschikbaarheid van braille-kandidatenlijsten op meerdere locaties draagt bij aan inclusiviteit, ook al is hiervan in de praktijk geen gebruik gemaakt. Dit geldt eveneens voor de stemtaxi: hoewel daar geen gebruik van is gemaakt, blijft deze voorziening van belang om drempels voor deelname aan verkiezingen weg te nemen.

Wij zien uw rapport als een stimulans om onze inspanningen voort te zetten en verder te intensiveren. Onze ambitie is dat alle stemlokalen voor iedere kiesgerechtigde zo zelfstandig en gelijkwaardig mogelijk toegankelijk zijn. Daarbij streven wij naar een balans tussen praktische uitvoerbaarheid en maximale inclusiviteit.

Tot slot spreken wij onze waardering uit voor de constructieve wijze waarop u niet alleen tekortkomingen signaleert, maar ook ruimte laat voor nuance en verbetering. Wij nemen uw aanbevelingen ter harte en zullen de gemeenteraad periodiek informeren over de voortgang van de verbetermaatregelen.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders van Brunssum,

Burgemeester

Gemeentesecretaris

11 Nawoord rekenkamer (eventueel)

Geacht college,

Brunssum, 25-06-2026

De rekenkamer bedankt u voor de heldere en open wijze waarop u onze bevindingen, conclusies en aanbevelingen hebt ontvangen, niet alleen waar het de positieve constatering betreft, maar ook waar wij verbeterpunten signaleerden. Dat u de minder toegankelijke locaties serieus neemt en concrete verbetermaatregelen aankondigt, sterkt ons in het vertrouwen dat dit onderzoek en uw inspanningen zullen bijdragen aan toegankelijker verkiezingen voor iedere kiesgerechtigde.

Graag spreken wij onze waardering uit voor de prettige en vruchtbare samenwerking gedurende dit onderzoek. Onze dank gaat daarbij uit naar de betrokken ambtenaren voor hun medewerking en naar de vrijwilligers in de stemlokalen, zonder wier inzet een toegankelijk en zorgvuldig verkiezingsproces niet mogelijk is. Wij zien uit naar de periodieke terugkoppeling aan de gemeenteraad over de voortgang van de verbetermaatregelen.

Etienne Lemmens, lid Rekenkamer Brunssum.

Bijlage 1. Bronnen

Geraadpleegde personen

- Projectleiders Verkiezingen gemeente Brunssum (interview 15-12-2025)
- Diverse voorzitters en leden van de stembureaus tijdens de schouw op 18 maart 2026

Geraadpleegde documenten

- Ministerie van BZK, *Checklist Toegankelijkheid Stembureaus*, Den Haag, september 2020
- Ministerie van BZK, *Ontwerprichtlijnen Toegankelijkheid Stembureaus*, Den Haag, september 2020
- PBT Consult, *Toegankelijkheidscriteria stembureaus 2018*, Utrecht 2018
- VNG, *Handreiking Toegankelijk stemmen, Tips en voorbeelden voor het inrichten van een stemlokaal voor een specifieke doelgroep*, Den Haag, februari 2022
- Voorzittersinformatie voor de gemeenteraadsverkiezingen op 18 maart 2026, Brunssum.

Geraadpleegde websites

- Website Volksgezondheid en Zorg (VZinfo.nl) Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van GGD'en CBS en RIVM: [hUps://www.vzinfo.nl/beperkingen-horen-zien-mobiliteit-adl/regionaal/eenof-meer-beperkingen](https://www.vzinfo.nl/beperkingen-horen-zien-mobiliteit-adl/regionaal/eenof-meer-beperkingen)
- Website digitale training stembureauleden, Stembureauinstructie: <https://www.stembureauinstructie.nl>
- Website gemeente Brunssum met informatie over de stembureau's:
- Website Waar is mijn stemlokaal: www.waarismijnstemlokaal.nl
- Website Toegankelijkheid verkiezingen, informatie en tools om toegankelijke verkiezingen te organiseren

Bijlage 2. Overzicht stemlokalen gemeente Brunssum

Stemlokaal	Adres	Open
Gemeentehuis	Lindeplein 1	
Brikke oave	Lindeplein 7	Sluit om 20.00 uur
Sporthal De Rumpe	Heugerstraat 2a	
Zorgcentrum Emmastaete (mobiel)	Akerstraat Noord	9.00-13.00 uur
Noorderhuis	De Gasperistraat 3	
BS De Caleidoscoop	Essenstraat 1	
Verenigingsgebouw De Burcht	WSieënweg 18	
BS Langeberg	In 't Ven 4	
Microhal	Florence Nightingalestraat 4	2 stemstraten
Pelgrimskerk	Horizonstraat 73	
Zorgcentrum Schuttershof	Kochstraat 10	
Sporthal BS Treebeek	Wijenweg 143	
Emma Nova	Koolweg 44	
Zorgcentrum Huize Louise	Vijverlaan 5	14.00-16.30 uur

Alle stembureaus zijn toegankelijk voor mensen in en rolstoel of scootmobiel.

Bron: Verkiezingen voor de gemeenteraad 18 maart 2026.

Bijlage 3. Schouwformulier

1.1 Aanduiding openbare weg (Bord met aanduiding 'STEMLOKAAL' of 'STEMBUREAU' is aanwezig. Ja: Verder naar vraag 1.1.a / Nee: Verder naar vraag 1.2)
1.1.a De aanduiding is duidelijk zichtbaar vanaf de openbare weg
1.1.b De teksthogte is minimaal 2,5 cm.
1.1.c De tekst is qua kleurgebruik duidelijk leesbaar
1.2.a Is er een gehandicaptenparkeerplaats aanwezig binnen 100 meter van het stemlokaal (in voetgangersgebied: binnen 200 meter).
1.2.b Staat er een auto geparkeerd op de gehandicaptenparkeerplaats?
1.2.c Heeft de auto een duidelijk zichtbare gehandicaptenkaart?
1.2.d Is er een hoogteverschil tussen de parkeerplaats en het trottoir / route naar het stembureau?
1.2.e Is er een overbrugging aanwezig/aangebracht voor het hoogteverschil (trottoir op-/afrit) binnen 50 meter van de parkeerplek?
1.2.f De overbrugging is op het oog in orde: niet te steil, stabiel, anti-slip, weerbestendig en sterk (tot 300 kg).
1.3 De route is vlak, verhard (geen grind e.d.) en vrij van obstakels, zodat een rolstoel of scootmobiel er goed overheen kan
1.3.a Er is een hoogteverschil tussen de weg en de entree (trap, stoeprand, bordes)
1.3.b Er is een overbrugging aanwezig/aangebracht zodat iemand met een rollator, rolstoel of scootmobiel het hoogteverschil eenvoudig en veilig kan overbruggen (hellingbaan, lift, afritje)
1.3.c Overbrugging is op het oog in orde: niet te steil, stabiel, anti-slip, weerbestendig en sterk (tot 300 kg) en veilig (afrijdbeveiliging/ stootrand van 5 cm bij hoogteverschil vanaf 10 cm en leuning op armhoogte bij hoogteverschil vanaf 25 cm; of overbrugging is zeer breed)
1.3.d Obstakelvrije breedte van de volledige toegangsroute is route is $\geq 1,2$ meter (bijv. rolstoelen, kinderwagens moeten elkaar kunnen passeren en kunnen keren)
1.4. Opmerkingen over bereikbaarheid (opvallende zaken, twijfelpunten, overige)
2.1a Welk deurttype is de buitendeur?
2.1.b De opstelruimte aan beide zijden van de deur is $\geq 2 \times 2$ meter. Als de deur niet met een drukknop maar met een handvat naar buiten open gaat: naast het slot van de deur is een ruimte van 50 cm breed (deur moet langs de rolstoel open kunnen draaien). Als er wel 50 cm naast de deur is, maar de opstelruimte is wat kleiner (tot 1,5 x 1,5 meter), dan antwoord "Nee, maar" kiezen.
2.1.c Bedieningskracht buitendeur: de deur kan met twee gestrekte vingers volledig open getrokken of open geduwd worden. (volledig open: minstens haakse hoek van 90 graden, bij sommige deuren gaat het laatste stukje zwaarder, dat is niet de bedoeling)
2.1.d De openingshoek van gewoon open draaiende deuren is minstens 90 graden (haakse hoek); bij een draaideur: in de compartimenten is genoeg ruimte voor een rolstoel (ca 1 m ²) en manoeuvreerruimte.
2.1.e Is er een drempel in de deuropening t.o.v. straat/vloer niveau?
2.1.f De vrije doorgangsbreedte van de buitendeur is ≥ 85 cm
2.2.a Is er een rooster bij de buitendeur aanwezig?
2.2.b Het rooster is afgedekt met stevig, weersbestendig en goed verankerd materiaal of de gaten in het rooster zijn niet groter dan 2x2 cm (iemand met krukken of wandelstok moet er niet in vast komen te zitten)
2.2.c Liggen bij de voordeur of op de looproute tussen de buitendeur en de stemruimte kokosmatten en/of rubber(ring)matten?
2.3.a De route is duidelijk aangegeven met pijlen en aanduiding 'STEMBUREAU' of 'STEMLOKAAL' (tekst moet goed leesbaar zijn: minimaal 3 cm hoog en contrastrijke kleur, pijl moet de goede kant op wijzen)
2.3.b De route is vlak en vrij van obstakels
2.3.c Er is een hoogteverschil tussen de entree en de stemruimte
2.3.d Er is een overbrugging aanwezig/aangebracht bij het hoogteverschil
2.3.e Overbrugging is op het oog in orde: niet te steil, stabiel, anti-slip, weerbestendig en sterk (tot 300 kg) en veilig (afrijdbeveiliging/ stootrand van 5 cm bij hoogteverschil vanaf 10 cm en leuning op armhoogte bij hoogteverschil vanaf 25 cm; of overbrugging is zeer breed)

2.3.f Obstakelvrije breedte van de route is $\geq 1,2$ meter (bijv. rolstoelen, kinderwagens moeten elkaar kunnen passeren en kunnen keren).
2.4.a Is/zijn er tussendeur(en) aanwezig op de route naar de stemruimte?
2.4.b Welk deurttype is (zijn) de tussendeur(en)
2.3.c De opstelruimte aan beide zijden van de deur is $\geq 2 \times 2$ meter. Als de deur niet met een drukknop maar met een handvat naar buiten open gaat: naast het slot van de deur is een ruimte van 50 cm breed (deur moet langs de rolstoel open kunnen draaien)
2.4.f Is er een drempel?
2.4.g Er is een goed verankerde en anti-slip drempeloverbrugging aanwezig
2.4.h De vrije doorgangsbreedte van de deur(en) is ≥ 85 cm
2.5.a Is er een deur aanwezig naar/van stemruimte?
2.5.b Welk deurttype is de deur naar/van de stemruimte?
2.5.c De opstelruimte aan beide zijden van de deur is $\geq 2 \times 2$ meter. Als de deur niet met een drukknop maar met een handvat naar buiten open gaat: naast het slot van de deur is een ruimte van 50 cm breed (deur moet langs de rolstoel open kunnen draaien)
2.5.d Bedieningskracht deur: de deur kan met twee vingers open getrokken worden
2.5.e De openingshoek van draaiende deur is minstens 90 graden (haakse hoek)
2.5.f Is er een drempel?
2.5.g Er is een goed verankerde en anti-slip drempeloverbrugging aanwezig
2.5.h De vrije doorgangsbreedte van de deur(en) is ≥ 85 cm
2.6 Als er vloerbescherming in (de gang naar) het stembureau is aangebracht: is deze deugdelijk en veilig aangebracht (zodat je er niet over kunt struikelen, bijv. naden deugdelijk afgeplakt)?
2.7 Opmerkingen over betreedbaarheid (opvallende zaken, twijfelpunten, overig)
3.1.a De vloer is verhard, obstakelvrij en de doorgangen zijn $\geq 1,2$ meter breed
3.1.b Is er een drempel?
3.1.c Is er een vrije draaicirkel / manoeuvreerruimte na de stemtafel van $\geq 1,5$ meter?
3.1.d Er is een vrije draaicirkel / manoeuvreerruimte voor het stemhokje van $\geq 1,5$ meter
3.1.e Het lage stemhokje is zo opgesteld dat je er met een klein model scootmobiel voor kunt rijden en vanuit je scootmobiel het stembiljet kunt invullen (bovenwettelijke eis)
3.1.f De opstelruimte voor/naast stembus is $\geq 1,5$ meter
3.2.a Er zijn enkele stoelen in de stemruimte aanwezig (voor het geval er een wachtrij is)
3.2.b Minstens 1 op de 5 stoelen is uitgevoerd met armleuningen
3.3.a Er is een stemhokje met een laag schrijfblad aanwezig (normaal is 2 hokjes met hoog blad en 1 hokje met laag blad). Laag blad: minstens 75 cm ruimte er onder en niet hoger dan 85 cm zodat je er zittend aan kunt schrijven
3.3.b Het lage schrijfblad is onderrijdbaar
3.4.a De leesloep met verlichting is zichtbaar op de kietafel aanwezig
3.4.b De leesloep is operationeel (met verlichting)
3.4.c Er is een extra grote kandidatenlijst aanwezig
3.5 Algemene opmerkingen over Bruikbaarheid (opvallende zaken, twijfelpunten, overig)
4.1 Is een openbaar toilet aanwezig in het gebouw van het stembureau dat kiezers kunnen gebruiken?
NB: Aanvullend op de criteria, niet wettelijk verplicht
Overige opmerkingen over zaken die opvallen tijdens de schouw